

هلاک

گفت‌وگوی اختصاصی با استاد حسین ملک درباره دگرگونی در ساختمان سنتور

قسمت نخست

استاد حسین ملک: تحول در سنتور یک ضرورت بود که من بعد از سال‌ها مطالعه به این مهم دست یافتم.

هنرجویان نیز بنای آموزش ستور همان کوی سه تا فرار از مراد و شاکر گداز هم به بعضا به سبب کمی معلومات و اکثر آرزوی احترام به استاد همان سالها را تمرین می‌کردند بطوری که هنوز هم همان روش دنبال می‌شود.

با گذشت سالیان دراز و تلاش بی‌وقفه در این زمینه نتوانستم به نحس و شهرتی در ناخن سنتور برسم ولی نه‌تنها همچنان راهنمایان استاد را در ایجاد تحول ساختار سنتور در نظر داشتم، بلکه رفته‌رفته با افزایش قدرت شنوایی و نیاز به تغییراتی در ساختار ساز به‌تدریج پی بردم که چند بیک دیگر نیز این ساز را از کارایی لازم بی‌دارد؛ این کمیها مربوط به کل ساختمان سنتور در تعداد خرکها، نوع خرک‌گذاری، روش سیم‌بندی، نوع سیمها و گونشی‌ها، نوع سیمگیرها و شیبانگها، مینای کربک سنتور، روش و مدت تمرین، شیوه شستن، روش اجراء و وزن ضرباب و صداهای امکانی در سهای مربوط به ویولون یا به‌عبارتی دقیق‌تر «ارکستر» و به وسیله این ساز بود که در همراهی این ساز با ارکستر سازهای کشتی شایان بود است به مرور زمان درصد رفع این عیب‌ها برآمدم و در ساختمان سنتور تغییراتی در راستای تکمیل آن پدید آوردم و درگاه فرارفتی حاصل می‌شد در ساخت و پرداخت سنتورهای نیمه ساخته نیز نامی می‌کردم و تغییرات لازم را می‌سودم تا آن که سرانجام اولین سنتورهای ساخته‌ام مدایش نجاتی پاساژکوی آبیاز درویم بود خلق شد این چند مورد تا بنیاد ایشان قرار شد سنتوری از همان نمونه هنرستان بسازم که گویا هنوز هم در آن اوانس هنرستان هنرستان موسیقی موجود است. تغییر و تحولات مختلفی در سن سنتور ایجاد نمودم رفته‌رفته مورد پذیرش و پیشنهاد هنندان و صاحبان ذوق قرار گرفت و به‌تدریج تعمیم یافت.

دگرگونی‌های ضروری ایجاد شده در سنتور

- ۱- تغییر در سیستم کوک سنتور
  - ۲- گسترش و وسعت صدا از ۱۲ اکتاو به ۱۵ اکتاو
  - ۳- تغییرات جزئی و کلی در ساختمان سنتور
  - ۴- کربکها - گونشیها - سیمگیرها - شیبانگها
- ادامه دارد

نواقی این ساز که جنبه علمی و ارثی داشت پی برد، نتوانستند سنتوری بدون عیب و نقص که از نظر کوک، انعکاس صدا و ایجاد صداهای بی‌نیز نوانند نهایی لازم را داراست خلق نماید. این سنتور که با توجه به اصول و قواعد علمی و عملی درار کستورهای ایرانی معاهده بگیرد و «استاد» ملک، خود در این زمینه می‌گوید: سیستم ساختمانی سنتور، از لحاظ ابعاد، تعداد خرکها، خرک‌گذاری، نواقی بودن دوزنه سنتور و صفای فنی کارسیم‌بندی آن به گونه‌ای بود که استاد ابوالحسن صبا مرتوجه رفع آن نواقی نمود.

ساختمان سنتور با (۹ خرک) ناقص بود که من به (۱۱ خرک) تبدیل کردم و کامل شد.

بارف عیوب ساختمانی سنتور، روش تدریس دگرگون شد، دوره تدریس مقدماتی که ۱۷ روزهای هنرستان موسیقی به شش سال می‌رسید، در این روش جدید عملاً به یک سال کاهش یافت.

دران زمان همه سنتورها و حتی سنتوراستاد سعایی، دوزنه‌های ناقص کوچک و دارای نه خرک بودند تعداد خرکها در سنتورهای دیگر از ۹ تا ۱۶ خرک کم و زیاد می‌شد. دران زمان استاد صبا ازین خواستند که نظر خود را درمورد این نوع سنتورها بگویم و چنانچه تغییراتی لازم بدانم پیشنهاد کند. متعاقب این پیشنهاد سنتوری که مورد تأیید استاد متعین پیشنهادت خودم نیز بود ساخته شد. این سنتور برخلاف مدل‌های رایج سنتوراستاد صبا که به‌تدریج زیاد از حد بلند می‌نمود کوتاهتر بود. این سنتور را از خرک‌گذاری، مینای انداختن و سیاه‌شدن به رویت استاد سیدام. خوشبختانه شکل و صدای این سنتور مورد تأیید و نظر استاد قرار گرفت نتویقی‌های ایشان مرا برترتوانی‌هایم مطمئن ساخت. وزن این استاد صبا برعنوان فلتررند، خطاب بفرمودم که اگر مینای بیشتر در خصوص خلق یکبره‌ها و فرمت سازهای موسیقی به من رجوع می‌نمود.

باری، چند سالی گذشت تا آن که استاد صبا نوشتن‌منتهای ردیف سنتور خویش را آغاز کرد مینای کوک سنتورصبا و نتویقی‌ها و برای این نتویقی‌ها از کوک سه تار بود و تدریس به

تحولی در این ساز ملی به وجود آمده است. که امروز از نظر صاحب‌انظران و استاد موسیقی به دورمانده است و طرح این تحول در دگرگونی در نواقی ساز سنتور می‌شود در تکامل آهنگ ارکستروهای ملی بسیار مفید واقع شود. به همین خاطر استاد ملک از تمام استادان و موسیقیدانان دعوت کرد تا نظر خود را در مورد این تحول بیان دهند، و با ایشان به شور و شورت بیردازند تا تجربه‌پذیر کلنی در ساختمان سنتور به وجود آید که جزو واجبات است.

استاد سنتور را از (۹ خرک) به (۱۱ خرک) تبدیل کردمان. تا این ساز تکامل پیدا کند.

تغییر و تحولات سنتور: سنتوری از قدیمی‌ترین و کامل‌ترین سازهای ایرانی است که به شکل دوزنقین ساخته و سیمهای بسیاری بر روی آن کشیده شده است و این سازمنسوب به ایرانی و خاورمیانه است که بافته به نام اشکلهای گوناگون در نقاط مختلف، معمول و متداول گردیده است.

نقش سنتور در حجازی‌های اشراقی، قبل از میلاد، می‌توان یافت و به احتمال قوی در آن هنگام تعداد سیمهای آن کمتر از ده عدد نوشته شده است. قبایل دگرگونی‌های دوزنه ساز سنتور ایرانی و قانون عربی دو ساز مهم در اروپا (پیانو و کلدوس) به وجود آمد که فعلاً معمول کشورهای غربی است.

همانطور که قبلاً اشاره کردید از آنجا که سازهای ایرانی از جهت صداهای بی‌مانی، بسیار ضعیف بوده‌اند از مدتها قبل به عنوان یک لقیض موسیقایی مورد بحث و بررسی موسیقیدانان قرار گرفته‌بود. از این رو استاد ملک سی از ۱۷ سال کار فعالیت مستمر بی‌امون سنتوربتدریج به

تحقیق و تفحص در مورد موسیقی ایرانی و ریشه‌یابی فرهنگی این میراث فرهنگی که در پیچ و خم تاریخ هفت هزار ساله ایران بار و پود گرفته و پیمانگر نواهای آن بار برآمده این قوم آریایی است. در سر تحول موسیقی امیل ایران، از زمان‌های دور مورد توجه استادین پی بوده است. استاد صبا، گنل و زمری، دروش‌خان، استاد مهرتاش، روح‌الله خالقی، داود پیرنایوسازی از سیمه شوگان موسیقی امیل ایران در باروری این هنر روح نواقی می‌سخت کوشیدند و آثاری از خود بر جای گذاشته که برای همیشه جاودان است.

تلاش برای تکمیل ساختمان سازهای ملی، از سوی استاد موسیقی در هر شرایطی مورد توجه بوده است. بودند و هستند هنرمندانی که به دور خود گروه تهاجر و تبلیغات و گوشه‌انزوا شیب و روز تلاش می‌کنند که به تحقیق و تفحص و نتایج می‌پردازند، از چنان و دل مایه می‌گذرانند. تا ریشه‌های فرهنگی این هنر اصیل را از پشت دیوار قرون بیرون بکشند. غبار رنگارنگ گوشه‌ها را از بردارند و موسیقی ملی ایران را، با فرهنگ قومی بارور کنند. مسند هنرمندانی که چشم و دل از تمام مواهب دنیا شسته‌اند. در کنجی عزت گردانند، و دانشیان را در حیطه مطالعه فرهنگ غنی موسیقی ایران محدود کردانند. تا این هنر ملی را در مقابل تهاجر فرهنگی بارور کنند تا آس سحران با شناخت کافی از موسیقی اصیل ایران و هنر ملی به این سو گرایش پیدا کند تهاجر فرهنگی در پیش نسل امروز و حتی نسل آینده به طور کلی بی‌تاثیر شود. که هیچ خدمتی برسر بار لااثر از آن نیست. که نسل جوان را در مقابل هر گونه تهاجر فرهنگی مصون نگرداند تا در فرهنگ ملی نیزبازای جوانان را در دنیای موسیقی بی‌طرف کند، و چنانچه به جای خود آوردن به سر فرهنگ موسیقی غربی در حیطه موسیقی ایران ایشان چنان کنند و هنر ملی را پاس دارند.

این مورد با همه صحبت استاد مسلم سنتور ایران، استاد حسین ملک نتوانستیم که طی چند شماره از نظر کوی شما خواننده‌گان فرهنگ دوست و موسیقیمان خواهد گذشت. اما لازم به یادآوری است که در ابتدای این گفت‌وگوی چندساعته استاد به تگانی درباره ساختمان سنتور اشاره کرد، که من تصور می‌شود مطرح کردن این مسأله در صورت ساختمان سنتور ضروریات است که تا به حال به آن توجه نشده است و آنچه مسلم است استاد حسین ملک